

ธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์

เสาวลักษณ์ ศรีตาเกษ

วิทยาจารย์ ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

บทคัดย่อ

มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทำให้มนุษย์จึงมีความแตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไรนั้น ความชัดเจนยังคงมีน้อย และนี่เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences) ถึงแม้ว่าการศึกษาความแตกต่างระหว่างบุคคลดูเหมือนว่าจะมีความหลากหลาย บุคคลมีความแตกต่างกันอย่างไร ราวกับว่าเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวโน้มเข้าสู่ ศูนย์กลาง จะเป็นการดีสักเพียงใดถ้าบุคคลสามารถอธิบายความหมายในภาพรวมได้ว่าความแตกต่างภายในบุคคลนั้นเป็นอย่างไร บางครั้งคำถามที่สำคัญที่สุดของความแตกต่างระหว่างบุคคลก็คือ แม้ว่าบุคคลจะมีความเหมือนกันในแต่ละเวลา และในแต่ละสถานการณ์ คำถามที่สัมพันธ์กันก็คือ ความคล้ายคลึงกัน สำหรับบุคคลที่แตกต่างกันก็มีความเหมือนกันในตัวของมันเอง(ตัวอย่างเช่น ความแตกต่างระหว่างเพศ วัฒนธรรม อายุ หรือการหล่อหลอมทางจริยธรรม) สิ่งเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกันภายใน มากกว่าระหว่างกลุ่ม ซึ่งมักมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

คำสำคัญ : จิตวิทยา ความแตกต่างระหว่างบุคคล

สวัสดีค่ะพี่น้องทันตาที่รักทุกคน นานแล้วนะคะที่ดิฉันไม่ได้แวะเวียนมาทักทายทุกท่าน ฉบับนี้มีบทความทางจิตวิทยาที่น่าสนใจมาฝากทุกท่าน โดยดิฉันก็เหมือนคนอื่นๆ ที่มักหาгин ทางอินเทอร์เน็ต เมื่อต้องเตรียมการจัดการเรียนการสอนนักศึกษา ที่วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ก็จะต้องค้น และคว้าข้อมูลจากห้องสมุดโลกห้องนี้ซึ่งมักไม่ผิดหวัง บางครั้ง การนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์หลายชั่วโมงก็ทำให้เราได้เปิดหู เปิดตา และเปิดใจ เห็นสังขารทั้งหลายอย่างในชีวิต ท่านเห็นด้วยไหมคะ บทความต่อไปนี้เป็นบทความทางจิตวิทยา ที่เมื่ออ่านแล้ว จะสามารถเตือนใจเราได้มากทีเดียวเมื่อเรารู้สึกไม่สบายใจ หรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีนัก กับการมีปฏิสัมพันธ์กับคนบางคน หรือบางกลุ่ม หรือแม้แต่กับตนเอง ท่านจะมีความคิดเห็นสอดคล้อง หรือแตกต่างกับดิฉันก็ขอเรียนเชิญทุกท่านได้ลองสัมผัสกับบทความนี้ ได้ ณ บัดนี้

บทนำ

ในการทำงานกับมนุษย์ เราจะต้องเรียนรู้และพยายามเข้าใจถึง การกระทำและการแสดงออกของผู้อื่นเนื่องจาก “ความเป็นมนุษย์ที่มีความต้องการ” เช่นเดียวกันซึ่งการศึกษาเรื่องธรรมชาติ และความต้องการของมนุษย์ จะช่วยให้เราเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น และนำไปสู่ การยอมรับความแตกต่างของมนุษย์ได้ เพื่อจะได้อยู่ร่วมกับมนุษย์ในสังคมอย่างมีความสุข และเข้าใจความมีอยู่เป็นอยู่จริงตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง อันนำไปสู่การมีความสัมพันธ์ที่ดีและมีมนุษย์สัมพันธ์ต่อกัน เราควรระลึกเสมอว่า คนมิใช่สิ่งของ (Man is not a thing.) หรือเครื่องจักร เพราะคนมีอารมณ์ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น และบุคลิกลักษณะส่วนตัว ซึ่งมีผลกระทบต่อผลผลิตและประสิทธิภาพขององค์การ มนุษย์สัมพันธ์จึงเป็นการศึกษาใจคนเป็นส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาเข้าไปกับคน เอาชนะใจคน ด้วยเหตุนี้ความสามารถ เข้ากับคนได้จึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินชีวิต “ผู้ที่ล้มเหลวในการดำเนินชีวิตก็เพราะเข้ากับคนไม่ได้ แม้จะมีความรู้ความสามารถสูงสักเพียงใด แต่ถ้าไม่สามารถเข้ากับคน หรือสังคมได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถ รวมทั้งชีวิตร่างกายจะไร้คุณค่า ล้มเหลวความหมาย และนั่นคือความล้มเหลวของชีวิตของคนเรา”

ในโลกนี้ไม่มีอะไรสำคัญยิ่งไปกว่าคน และในตัวบุคคลไม่มีอะไรจะสำคัญยิ่งไปกว่าจิตใจ (In the world there is nothing great but man, in man there is nothing great but mind.) การที่มนุษย์มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะทำให้บุคคลทำงานและอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นดี และมีความสุข หากสัมพันธภาพเป็นไปในทางลบก็จะไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีผลให้งานด้อยประสิทธิภาพไปด้วย และอาจจะทำให้เกิดความแตกแยกในที่สุด ดังนั้นจึงควรมุ่งศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล อันจะเป็นผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพของมนุษย์ ⁽²⁾

ธรรมชาติของมนุษย์

ธรรมชาติได้สร้างสิ่งที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุดให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน โดยมี การคัดเลือกพันธุ์ตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตใดที่มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ สิ่งมีชีวิตนั้นก็จะสามารถอยู่รอด และถ่ายทอดลักษณะเด่นนั้นๆ ออกมาให้แก่ลูกหลานสืบต่อเผ่าพันธุ์ และสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ของตนเองไว้ได้ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างดียิ่ง มนุษย์จึงยังสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ของตนไว้ได้จนถึงปัจจุบัน โธมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) กล่าวว่า “ธรรมชาติของคนนั้นป่าเถื่อน เห็นแก่ตัว ชี้อิสระของตน ต่ำช้า ทรนกาย เอาแต่ใจตัวเอง ยื้อแย่งแข่งดีกันโดยไม่มีขอบเขตอายุสิ้น แต่ถ้าพบกับความทุกข์ยากแล้ว คนจึงจะลดความเห็นแก่ตัวลงและสังคมจะช่วยให้เขาดีขึ้น” วิลเลียมสัน (Williamson) ก็กล่าวทำนองเดียวกันว่า “ทุกคนที่เกิดมาเป็นเสมือนผีร้าย (Everybody is evil.)” แต่ จอห์น ล็อก (John Lock) กลับมีแนวความคิดเห็นตรงกันข้ามว่า “มนุษย์โดยธรรมชาติเป็นคนดี ไม่ได้มีความเห็นแก่ตัว ส่วนความไม่ดีนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อมของเขา” นอกจากนี้แล้วนักสังคมวิทยาเห็นว่า ธรรมชาติของมนุษย์ทั่วไปชอบเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็นอยากรู้ ชอบที่จะรู้เรื่องของผู้อื่น บางคนรู้จักคนอื่นดีกว่าตนเองเสียอีก เพราะไม่เคยสำรวจตัวเอง ดูบ้างเลย เพราะโดยทั่วไปคนชอบเรียนรู้เรื่องของคนอื่นมากกว่าตนเอง และมีความรู้สึกที่ตนเองรู้จักผู้อื่นได้ดี แต่ถ้าหากมีคำถามย้อนกลับว่า ตัวท่านเองนั้นรู้จักตัวเองแค่ไหน คนๆ นั้นมักจะโกรธ มิใช่เพราะว่าถูกถูก แต่ภายใต้จิตสำนึกนั้น คือความไม่รู้จักตัวเอง แล้วทำให้รู้สึกมีปมด้อยเกิดขึ้น ⁽²⁾

แนวความคิดของนักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์

เชื่อว่า คนเรามีลักษณะของความเป็นมนุษย์และสัตว์ผสมอยู่ด้วยกัน และเน้นว่าชีวิตของมนุษย์

หล่อหลอมมาจากความต้องการทางร่างกาย แรงขับทางเพศและสัญชาตญาณของความก้าวร้าว นักจิตวิเคราะห์กลุ่มนี้มองมนุษย์ในแง่ของความเป็นสัตว์และความเป็นมนุษย์ ผู้ประเสริฐ กล่าวคือ คนเรามีลักษณะเหมือนกับสัตว์ในแง่ของความต้องการอาหาร การขับถ่าย และความต้องการทางเพศ แต่คนแตกต่างไปจากสัตว์ในแง่ที่ว่า สามารถจะพัฒนาเทคนิคการสื่อความหมายต่างๆ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งสามารถแยกตนไปจากเรื่องของสัญชาตญาณได้ นั่นคือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีคุณธรรม สามารถควบคุมพฤติกรรม อุดมคติ การกระทำของตนเองได้ ดังนั้นในแง่ของการวิเคราะห์ทางจิตมนุษย์ พบว่ามีความเป็นสัตว์ แต่มีบางสิ่งที่พัฒนาสูงขึ้นไปกว่าสัตว์ ข้อคิดเห็นของทฤษฎีนี้คือ ถ้าจะยอมรับความเป็นมนุษย์ ก็ไม่ควรปฏิเสธ ความเป็นสัตว์ของเขาด้วย เพราะพื้นฐานของพฤติกรรมมีผลมาจากกระบวนการ จิตไร้สำนึก ซึ่งเกิดจากแรงจูงใจที่ไม่รู้ตัว (Unconscious Motivation) ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น ความปรารถนาอยากได้สิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่มีติดตัวอยู่ในมนุษย์ทุกคน ตลอดถึงความเกลียด ความกลัว อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว สิ่งนี้เองที่มีส่วนทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมที่แม้แต่ตนเอง ยังไม่สามารถเข้าใจตนเองได้ พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นสามารถพิจารณาได้เป็น 2 แง่มุม กล่าวคือ ในแง่มุมหนึ่ง เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะธรรมชาติสามัญ ที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างง่าย ๆ ส่วนมุมหนึ่งเป็นความหมายในสัญลักษณ์ ซึ่งสืบเนื่องมาจากจิตไร้สำนึก และการกระตุ้นของสิ่งที่เก็บกดอยู่ภายในจิตใจซึ่งสามารถจะเข้าใจได้โดยการวิเคราะห์ทางจิต

เกี่ยวกับบุคลิกภาพของมนุษย์ นักจิตวิทยาากลุ่มนี้อธิบายโครงสร้างของบุคลิกภาพมนุษย์ว่าประกอบด้วย Id Ego และ Super-Ego⁽³⁾

Id เป็นความต้องการในการที่จะแสวงหาความสุขให้กับตนเอง โดยยึดหลัก Pleasure Principle ไม่ว่าอะไรก็ตาม เพียงแต่ขอให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ เป็นสิ่งที่ติดตัวมาโดยธรรมชาติ

Ego เป็นความต้องการซึ่งยังมีการใช้เหตุผล และศีลธรรมเข้ามาร่วมพิจารณาเกี่ยวข้องกับการกระทำต่างๆ ของคนเรา โดยเกิดจากการผสมผสานของ Id กับ Super Ego

Super Ego ได้แก่ มโนธรรม ประเพณี วัฒนธรรม คุณธรรมรวมถึงความเสียสละต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ตนเองและสังคมสงบสุข

การประสมประสานกันระหว่าง Id Ego และ Super Ego ก่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพ ผลของกระบวนการความสัมพันธ์ของภาระหน้าที่ของ Ego (Ego Function) เริ่มมีความสำคัญตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก ตลอดถึงช่วงที่ตามมาของขั้นพัฒนาการตามขั้นตอนของชีวิต พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นผลซึ่งกันและกันของแนวโน้มระหว่าง Id Ego Super-Ego

แนวความคิดของนักจิตวิทยาากลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)⁽³⁾

นักจิตวิทยาากลุ่มนี้ เช่น มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) และโรเจอร์ (Carl R. Rogers) มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็น “Men of play” แต่ละคนมีชีวิตอยู่ในความเปลี่ยนแปลงในโลก มีตนเอง เป็นจุดศูนย์กลาง มีปฏิสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง และประสบการณ์ต่างๆ การรับรู้ของเขาจะสร้าง “ตน” ของเขาให้แตกต่างกัน มนุษย์ทุกคนจะต้องมีคุณค่าและความต้องการความพึงพอใจในตนเอง ดังนั้นถ้าคนได้รับการตอบสนองตามความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่ความต้องการทางร่างกาย เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ เช่น อาหาร น้ำ การขับถ่าย ความต้องการทางจิตใจ เช่น การต้องการความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น ความต้องการความรัก ความภาคภูมิใจในตนเอง การรู้จักตน และความสามารถที่จะซึ่งในคุณค่าของความเป็นคนได้ ถ้าความต้องการพื้นฐานเบื้องต้น ได้รับการตอบสนอง พฤติกรรมของมนุษย์จะพัฒนาการในแนวโน้มที่จะตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานขั้นสูงๆ ต่อไป

ด้วยความเชื่อพื้นฐานนี้เอง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อว่าธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์นั้นดี ถ้าความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้รับการตอบสนองของมนุษย์ก็จะทำแต่ความดี มนุษย์ทุกคนต้องดิ้นรนหาหนทางตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งกลุ่มนี้เชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนมีชีวิตอยู่กับความเปลี่ยนแปลงในโลกที่มีตนเป็นศูนย์กลางและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บุคคลแต่ละคนมีประสบการณ์ของตนเองซึ่งไม่เหมือนใคร เป็นการรับรู้ของตนเองและสิ่งนี้เองก่อให้เกิด ตน (Self) หรือ “โครงสร้างของตน” ขึ้นมา โครงสร้างของตนนั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเป็นผลจากการประเมินการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

โครงสร้างของตนคือ รูปแบบของการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น บุคลิกลักษณะ ความสามารถ บทบาทต่างๆ ของตนเกี่ยวกับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเจตคติและค่านิยมของตนเอง การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับ “ตน (Self)” ได้ดีขึ้น บิดามารดามี บทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างโครงสร้างแห่ง “ตน” ของแต่ละบุคคล การที่จะรู้จักบุคคลให้ลึกซึ้ง ต้องพยายามเข้าใจถึงโลกส่วนตัว และประสบการณ์เฉพาะของแต่ละคน Carl R. Rogers นักจิตวิทยาให้คำปรึกษาที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่งของกลุ่มนี้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่า มนุษย์โดยพื้นฐานแล้วเป็นผู้มีเหตุผลสามารถที่จะตัดสินใจด้วยตนเองได้ มนุษย์มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีความดี เชื่อถือและไว้วางใจได้ มนุษย์ยังมีความเฉลียวฉลาดในการปรับตัว และต้องการความเป็นอิสระในการที่จะพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า

ส่วนแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์นั้น Rogers เชื่อว่าลักษณะธรรมชาติ ของมนุษย์นั้นมีแนวโน้มที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของอินทรีย์ ที่จะพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ทั้งหมดตามวิถีทางที่จะช่วยให้อินทรีย์คงอยู่ หรือสร้างเสริมให้ดียิ่งขึ้น โดยการปรับตัว การขัดเกลา การพัฒนา การพึ่งตนเอง และการเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนั้น Rogers ยังเน้นว่า

มนุษย์นั้น มีลักษณะดังนี้⁽⁴⁾

1. มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์
2. มีแนวโน้มที่จะได้ตอบสนองความต้องการของตนเอง ไม่เฉพาะเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น เมื่อหิวจะแสวงหาอาหาร แต่การจะเป็นในวิธีที่ไม่ไปทำลายความต้องการด้านอื่น เช่น ศักดิ์ศรี เกียรติยศหากแต่เป็นการแสวงหาอาหารเพื่อคงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและความต้องการด้านอื่นๆ ของมนุษย์
3. มีแรงจูงใจที่กว้างขวางมาก เพราะรวมถึงความต้องการทางสรีระ ความอยากรู้ อยากเรียน การแสวงหากิจกรรมที่นำมาสู่ความพึงพอใจ ความเติบโตทางร่างกาย วุฒิภาวะ ความต้องการสัมพันธภาพที่ใกล้ชิดระหว่างบุคคล ความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเองที่จะมีส่วนในการควบคุมสิ่งแวดล้อม และหลีกเลี่ยงจากการถูกควบคุม
4. การพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ โดยอินทรีย์เป็นผู้กระทำ และเป็นผู้เลือกทิศทางของการกระทำ
5. มนุษย์มีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของความสามารถ โดยที่ความสามารถเหล่านี้จะแสดงออกมาได้ในสภาพที่เหมาะสมเท่านั้น

ส่วน อับราฮัม มาสโลว์ Abraham Maslow
นักจิตวิทยาอีกคนหนึ่งในกลุ่มมนุษยนิยมนี้ย้าว่าคนเรามีความต้องการที่จะสนอง “ตน” ในด้านความต้องการขั้นต่ำจนถึงความต้องการขั้นสูงตามลำดับ ความต้องการขั้นต่ำ คือความต้องการที่จะอยู่รอด เช่น ความหิว ความกระหาย ส่วนความต้องการขั้นสูง ได้แก่ ความต้องการที่จะได้รับความรัก ได้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ได้มีเกียรติยศชื่อเสียง ได้เฝ้าหาความรู้ และแสวงหาสิ่งสวยงามให้แก่ชีวิต Maslow ถือว่า การที่คนเราจะพัฒนา “ตน” ให้สมบูรณ์นั้นจะต้องตอบสนองความต้องการตามลำดับขั้นโดยลำดับ จนถึงขั้นที่สามารถเข้าใจตนเองและโลกโดยถ่องแท้⁽⁵⁾ และด้วยความเชื่อพื้นฐานนี้เอง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้จึงเชื่อว่าธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์นั้นดี ถ้าความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง มนุษย์จะต้องทำแต่ความดี ถ้ามนุษย์

ต้องดิ้นรนและทำสิ่งที่ไม่ดีหรือสิ่งที่ผิดทำนองคลองธรรม ก็เพราะการพยายามหาทางตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้วยวิธีต่างๆ นั่นเอง คาร์ล อาร์ โรเจอร์ (Carl R. Rogers) และ อับราฮัม เอช. มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) จึงมีความเชื่อที่เหมือนกันว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นคนดีด้วยตนเอง ซึ่งมีมาแต่กำเนิด (Every body is good) ส่วนพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลผลิตของความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

นอกจากนั้นแล้ว มนุษย์ยังมีลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือ มักจะเข้าข้างตนเองเสมอ และไม่ชอบให้ใครตำหนิตายตนเอง หากมีใครตำหนิก็มักจะหาสาเหตุแก้ตัวให้พ้นข้อครหาเหล่านั้น หากแต่ขณะเดียวกันก็มักจะมองเห็นแต่ความผิด ความไม่ดีของผู้อื่น อยู่เสมออันเกิดเนื่องมาจาก แรงขับของการต้องการมีชีวิตอยู่ และแรงขับแห่งความก้าวร้าวทำร้ายทำลายผู้อื่น เพียงเพื่อให้คนอื่นและตนเองคิดและรู้สึกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหนือผู้อื่น มนุษย์มีธรรมชาติและเป็นเช่นนี้มาช้านานแล้ว ดังคำกล่าวในโคลงโลกนิติที่กล่าวว่า

โทษท่านผู้อื่นเพียง เมล็ดงา
ปองติฉินนินทา ห่อนเว้น
โทษตนหนักเท่าภูผาหนักยิ่ง
ปองปิดคิดซ่อนเร้น
เรื่องร้ายหายสูญ

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีทั้งดีและไม่ดี นั่นคือ มนุษย์ทุกคนไม่มีใครดีหมดตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า หมายความว่า ไม่มีใครที่ดีพร้อมทุกอย่าง แล้วก็ไม่มีใครเลวหมด ไปเสียทุกอย่างจนหาข้อดีไม่ได้เลย ทุกๆ คนล้วนมีข้อดีข้อด้อยของตนเอง เพียงแต่ข้อดีหรือข้อเสีย ส่วนใดจะมากน้อยกว่ากัน ถ้าข้อดีมากกว่าข้อเสียก็จะเป็นคนดี หรือถ้าข้อเสียมากกว่าข้อดีก็เป็นคนเลว ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดู และปัจจัยสภาพแวดล้อม ดังคำกล่าวของท่านพุทธทาสภิกขุเกี่ยวกับมนุษย์ว่า

“เรามีส่วน เลวบ้าง ช่างหัวเขา
จงเลือกเอา ส่วนที่ดี เรามีอยู่
เป็นประโยชน์ โลกบ้าง ยังน่าดู
ส่วนที่ชั่ว อย่าไปรู้ ของเขาเลย
จะหาคน มีดี โดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยว ค้นหา สหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหา หนวดเต่า ตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคย มองแต่ดี มีคุณจริง”

พุทธทาสภิกขุ

ดังนั้น ในการคบกันจะต้องยอมรับและคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่าง มีทั้งความดีและความชั่วปนกันไป “จงหัดมองคนอื่นด้วยจิตใจที่เปิดกว้าง อย่างยุติธรรม ปราศจากอคติทั้งหลาย และพยายามเข้าใจและยอมรับผู้อื่น อย่างที่เขาเป็นอยู่ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้” เราก็จะมีความสุขมากขึ้น สิ่งที่เราควรคำนึงถึงอยู่เสมอ เกี่ยวกับ “มนุษย์” ในสังคม ได้แก่

1. มนุษย์ไม่มีใครสมบูรณ์แบบไปเสียทุกอย่าง
2. มนุษย์มีพฤติกรรม และพฤติกรรมของมนุษย์ย่อมมีสาเหตุ
3. มนุษย์มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด
4. มนุษย์มีความรู้สึก นึกคิดและมีการรับรู้ เนื่องจากมนุษย์มีขั้นห้า สามารถรับรู้สิ่งเร้าทำให้เกิดการตอบสนอง
5. มนุษย์มีความแตกต่าง อันเกิดมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม
6. มนุษย์มักอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม
7. มักเข้าข้างตนเองอยู่เสมอ
8. มีความอยากรู้อยากเห็นความแตกต่างของมนุษย์⁽⁴⁾

มนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างกัน “ไม่มีใครเหมือนใคร” แม้แต่ฝาแฝด ที่เกิดจากไข่ใบเดียวกันและจากอสุจิตัวเดียวกันที่เรียกว่า ฝาแฝดแท้ ที่มีรูปร่างหน้าตา

เพศเหมือนกัน ยังมีความแตกต่างกันบางประการ มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่เหตุและปัจจัยสภาพแวดล้อม มนุษย์ มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ กัน ซึ่งทฤษฎา ศักดิ์ศรี⁽⁴⁾ กล่าวว่ามนุษย์แตกต่างกันในเรื่องของ

1. รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง (Appearance) มนุษย์ ย่อมเลือกเกิดไม่ได้ แล้วแต่บุญนำ กรรมแต่ง บางคนสูง บางคนต่ำ บางคนขาว บางคนหน้าตาดี บางคนชั่วร้ายชั่วเหว บางคนท่าทาง สง่างาม บางคนพิการแต่เขาก็เป็นมนุษย์ ที่มีสิทธิเสรีภาพและความเป็นคนเสมอกันหมด ฉะนั้น เราควรมีอคติในเรื่องรูปร่าง หน้าตา ท่าทาง และการ แต่งกายของคน ในการที่จะมีสัมพันธภาพกัน

2. อารมณ์ (Emotion) มนุษย์มีอารมณ์ต่างกัน บางคนอารมณ์เย็น อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว โกรธง่าย การแสดงออกต่างกัน ทำให้บุคลิกแตกต่างกัน

3. นิสัย (Habit) มนุษย์แตกต่างกันบางคนนิสัย ดี ขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์สุจริต แต่บางคนนิสัยใจคอโหด ร้ายไว้วางใจไม่ได้ คดโกง อิจฉาริษยา ฯลฯ

4. เจตคติ (Attitude) หรือ ทำที่ความรู้สึกที่มีต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง และการแสดงออกที่แตกต่างกัน เป็นราย บุคคล หรือเป็นหมู่เป็นเหล่า

5. พฤติกรรม (Behavior) ของมนุษย์ต่างกัน สุดจะพรรณนา

6. ความถนัด (Aptitude) มนุษย์เกิดมามีความ ถนัดตามธรรมชาติที่ติดตัวมาต่างกัน ถ้าเขาได้ทำงานที่ เขาถนัดจะทำได้ดี ผลงานดี ขวัญและกำลังใจในการ ทำงานจะดี แต่ถ้าให้ทำงานที่ไม่ถนัดจะทำได้ไม่ดี หรือ ทำได้แต่ไม่ดี ผลงานเสีย หนักใจ กลุ้มใจ และ ขวัญเสีย

7. ความสามารถ (Ability) มนุษย์เรามีความ สามารถต่างกัน เช่น ด้านร่างกายแข็งแรง ไม่เท่ากัน คนที่แข็งแรงกว่าย่อมทำงานหนักตรากตรำได้มากกว่า คนที่อ่อนแอ ชายแข็งแรงกว่าหญิง หญิงอาจทำงาน ละเอียด เรียบร้อยได้ดีกว่าชาย

8. สุขภาพ (Health) มนุษย์ย่อมมีสุขภาพแข็งแรง อ่อนแอไม่เท่ากัน สุขภาพจิตต่างกัน บางคนผอมแห้ง แรงน้อย บางคนมีโรคภัยประจำตัว บางคนก็มีร่างกาย

สมบูรณ์แข็งแรง

9. รสนิยม (Taste) มนุษย์มีรสนิยมต่างกัน ที่เรียกว่า นานาจิตตัง ฉะนั้น อย่าดูหมิ่นเหยียดหยาม เยาะเย้ย ถากถาง ตำหนิติเตียน เพราะคนเรานั้น มีพื้น ฐานต่างกัน อย่าดูถูกกัน เราต้องเคารพสิทธิความเป็น คนของเขา ที่เขามีสิทธิชอบธรรมที่จะชอบ จะไม่ชอบ อะไรได้ และสิ่งนี้เอง ทำให้คนเรามีรสนิยมต่างกัน

10. สังคม (Social) คนเราย่อมมีสังคมและโลก ของเขาที่ชอบอย่างนั้น ประเภทนั้น ความแตกต่างของ มนุษย์ดังกล่าวเป็นสาเหตุให้มนุษย์เกิดขัดแย้งกัน ไม่สามารถเข้ากันหรือสัมพันธ์กันได้ หากขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่ยอมรับกัน เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่เคารพสิทธิ ไม่ให้เกียรติเคารพนับถือกัน และไม่ยอม รับในความแตกต่างกัน

ความแตกต่างของมนุษย์อาจสรุปได้ว่าประกอบ ด้วยความแตกต่างทางด้านร่างกาย ความแตกต่างด้าน จิตใจ ความแตกต่างด้านอารมณ์ ความแตกต่างทาง สังคม และความแตกต่าง ทางสติปัญญา

สาเหตุของความแตกต่างของมนุษย์⁽⁴⁾

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุอันแท้จริงที่ทำให้มนุษย์ มีความแตกต่างกัน ควรได้พิจารณาถึงด้านสรีรวิทยาการ ซึ่งมีแนวคิดถึงสาเหตุที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน ดังนี้

1. เชื้อชาติ ทำให้มนุษย์มีรูปร่างหน้าตา สีผิวกาย พรรณแตกต่างกันไป

2. ศาสนา หล่อหลอมให้มนุษย์มีความเชื่อถือ อบรมสั่งสอนให้ยึดมั่นมาต่างกัน ต่างคน ต่างศาสนา ก็ย่อมต่างความนึกคิดแล้วแต่ศาสนาจะอบรมสั่ง สอนอย่างไร

3. การกระทำ ได้แก่ การประพฤติปฏิบัติอยู่เป็น ประจำสม่ำเสมอ เช่น คนที่ฝึกหัดให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย หรือท่าทางที่สง่าผ่าเผย ก็จะเป็นผู้มีกิริยาเรียบร้อย สง่าผ่าเผย ส่วนผู้ที่มิได้ฝึกหัดอาจมีพฤติกรรมตรงกัน ข้าม กระทำตาม Id หรือตามความเคยชินที่ทำอยู่เสมอ เช่น รับประทานอาหารมูมมาม เคี้ยวอาหารเสียงดัง

4. วัย ผู้ใหญ่อย่อมมีประสบการณ์ ความสุขุม เยือกเย็น ผ่านชีวิตมามากกว่า จึงแตกต่างกับเด็ก หรือ ผู้มีวัยอ่อนกว่า เนื่องจากสมรรถภาพ ความนึกคิด วุฒิภาวะต่างกัน

5. ความแข็งแรง การที่บุคคลมีร่างกาย จิตใจ แข็งแรง หรืออ่อนแอ มีโรคภัยไข้เจ็บรบกวน ทำให้บุคคล เกิดความแตกต่างกัน

6. การอบรมสั่งสอน บุคคลที่ได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน เลี้ยงดูมาต่างกัน ย่อมทำให้เกิดความแตกต่าง กันได้

7. เพศ หญิงชายย่อมมีความแข็งแรง ความมั่นคง ห้วนไหว ความรู้สึกผิดชอบยึดมั่นในขนบธรรมเนียม และเชื่อที่ต่างกัน เพศชายชอบบู๊ต่อสู้โลดโผน หญิงชอบ สวยงามละเอียดอ่อน

8. การศึกษา ความรู้มากหรือน้อย ย่อมทำให้ มนุษย์เปลี่ยนแปลง และหรือมีความรู้ ความเข้าใจ รู้สึกนึกคิดต่างกัน

9. ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรวย ความจนทำให้ มนุษย์เปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันไปหลายอย่าง เช่น ความเชื่อถือ ศรัทธา ความมั่นใจ บุคลิกภาพ ความคิด นิสัยใจคอเปลี่ยนไปเมื่อฐานะเปลี่ยนไป คนจนอาจรู้จัก นอบน้อมถ่อมตน แต่คนรวยส่วนใหญ่มีคนนับหน้า ถือตามาก ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองสูง

10. ถิ่นกำเนิด คนทางเหนือ ทางใต้ อีสาน ดินฟ้า อากาศ ย่อมมีส่วนหล่อหลอมให้มนุษย์มีบุคลิกภาพ และนิสัยใจคอแตกต่างกัน ทางเหนือ อากาศหนาวเย็น สบาย ทำให้คนเมืองเหนือใจดี เป็นมิตรกับคนทั่วไป ทางใต้ต้องผจญกับดินฟ้าอากาศแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา ลมพัดแรงและเสียงดัง อากาศร้อน ทำให้คน ภาคใต้ต้องทำตนหรือพูดแข่งกับเวลาและเสียงลมทะเล ส่วนใหญ่จึงพูดเร็ว

11. ภาษา มนุษย์ในโลกนี้มีภาษาที่ใช้พูดติดต่อ สื่อสารแตกต่างกันหลายร้อยหลายพันภาษา ทำให้ มนุษย์ติดต่อกันได้บ้างไม่ได้บ้าง เข้าใจกันไม่ได้ไม่สนใจ อาจเกิดความรู้สึกขัดแย้ง ดุหิมินธุแคลน เหยียดหยาม

กันได้ การสื่อด้วยภาษาที่แตกต่างกัน เราต้องพยายาม ทำใจเป็นกลาง มองคนในแง่ดี เพราะบางทีการตีความ ของภาษาไม่ตรงหรือถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ของผู้พูด ถ้าผู้ฟังฟังแล้วปักใจเชื่อโดยไม่ไตร่ตรอง เสียก่อน มิตรภาพอาจบิดเบือนได้

12. กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ก็มีผล ทำให้คนเราแตกต่างกัน เช่น ประเทศทางอาหรับ อนุญาตให้ชายมีภรรยาได้ถึง 5 คน โดยไม่ผิดกฎหมาย แต่เมืองไทยเราถือว่าคนเดียวเท่านั้นที่ถูกต้องตาม กฎหมาย

13. อิทธิพลของกลุ่ม บรรดาพวกมีอิทธิพล อาจ ทำให้ความคิด ความเชื่อ ความประพฤติปฏิบัติของ คนเราแตกต่างกัน ถ้าเราอยู่ในกลุ่มอิทธิพลซึ่งมีแนว ความคิดดีสร้างสรรค์ เราก็เป็นคนดี แต่หากไปอยู่ในกลุ่ม ใจร้ายก็กลายเป็นคนไม่ดีตามกลุ่มไป

14. การอาชีพ มีอิทธิพลต่อลักษณะบทบาทและ พฤติกรรมของคน อาชีพนักบวชจำเป็นต้องสุ่ม รียบ ร้อย ขอบทานต้องทำกิริยาท่าทางดูน่าสงสาร พ้นงาน ชายต้องพูดมาก พูดเก่ง พูดดี

ปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกัน ⁽⁴⁾

1. กรรมพันธุ์ (Heredity) คือ สิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดจากบิดา มารดา หรือบรรพบุรุษ

2. สิ่งแวดล้อม (Environment) คือ สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเราและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ แบ่งได้เป็น

2.1 สิ่งแวดล้อมก่อนเกิด ได้แก่ สภาพนับ ตั้งแต่ปฏิสนธิอยู่ในครรภ์มารดา และสภาพมดลูกของ มารดาก่อนคลอด ปัจจัยที่มีอิทธิพลจัดเป็นสิ่งแวดล้อม ก่อนเกิดได้แก่ (1) สุขภาพของแม่ (2) อารมณ์ของแม่ (3) อาหาร (4) สารพิษและสิ่งเสพติดที่แม่ได้รับ (5) ทัศนคติของพ่อแม่ต่อการตั้งครรภ์ (6) ฐานะทาง เศรษฐกิจ (7) การศึกษา

2.2 สิ่งแวดล้อมขณะเกิด ได้แก่ (1) วิธีการ คลอด (2) อุบัติเหตุระหว่างการคลอด

2.3 สิ่งแวดล้อมหลังเกิด ได้แก่ (1) การอบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน (2) การศึกษาที่ได้รับ/โรงเรียน (3) สื่อมวลชน (4) กลุ่มเพื่อน

3. การกระทำ (Action) / กรรม คือการกระทำของบุคคลซึ่ง แบ่งเป็น

3.1 กรรมเก่า หมายถึง ผลของการกระทำของตนเอง หรือผู้ให้กำเนิด อันรวมทั้ง ในด้านร่างกายและจิตใจ เช่น สิ่งที่เกิดขึ้นตามพันธุกรรมก็ถือว่าเป็นเรื่องของกรรมเก่า เช่น ลูกพิการเพราะพ่อหรือแม่ติดเชื้อมาโรค ก็ถือว่า พ่อหรือแม่สร้างกรรมไว้ให้เกิดแก่ลูก ลูกได้รับกรรมเก่าของตัวเองโดยพ่อหรือแม่ หรือเมื่อเด็กจนจนเกิดอุบัติเหตุ ตอนหลังเป็นผู้ใหญ่แล้วก็กลายเป็นคนพิการ ก็เพราะกรรมเก่าเมื่อเป็นเด็กได้ทำไว้ คนที่เรียนหนังสือไม่เก่งเพราะเมื่อก่อนนั้นไม่เอาใจใส่ ไม่ขยัน ไม่ตั้งใจเรียน ได้แต่เที่ยวเตร่ เล่น สนุกสนาน ทำอะไรตามใจตัวเอง เลยทำให้พื้นฐานของวิชาการต่างๆ อ่อนมาก รวมทั้งนิสัยการเรียนการหาความรู้เสียไป คือไม่สนใจค้นคว้าหาความรู้ พอขึ้นมาเรียนในชั้นสูงๆ ก็รู้สึกจะไปไม่รอด เรียนได้ไม่ดี เกิดมีความคับข้องใจและท้อใจ

3.2 กรรมใหม่ หมายถึง การกระทำของมนุษย์เราในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งจะส่งผลที่ทำให้คนเราแตกต่างกัน⁽⁴⁾ และท้ายที่สุดขอหลังจากท่านด้วย คำกล่าวของท่าน พุทธทาสภิกขุ⁽⁶⁾ **จงทำกับเพื่อนมนุษย์โดยคิดว่า เวลาคุณโกรธใครเกลียดใคร ไม่พอใจใครสักคนลองคิดอย่างนี้ดูซิ...**

- เขาเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายของเรา
- เขาเป็นเพื่อนเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารด้วยกันกะเรา
- เขาก็ตกอยู่ใต้อำนาจกิเลสเหมือนเรา ย่อมพลั้งเผลอไปบ้าง
- เขาก็มีราคะ โทสะ โมหะไม่น้อยไปกว่าเรา
- เขาก็ไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไมเหมือนเรา ไม่รู้จักนิพพานเหมือนเรา
- เขาโง่ในบางเรื่อง เหมือนที่เราเคยโง่
- เขาก็ตามใจตัวเองในบางอย่าง เหมือนที่เราเคยกระทำ

- เขาก็อยากดี เหมือนเราที่อยาก ดี-เด่น-ดัง
- เขาก็มักจะกบฏโกยและเอาเปรียบเมื่อมีโอกาสเหมือนเรา
- เขามีสิทธิที่จะบ้าดี-เมาดี-หลงดี-จมดีเหมือนเรา
- เขาเป็นคนธรรมดา ที่ยึดมั่น ถือมั่นอะไรต่างๆ เหมือนเรา
- เขาไม่มีหน้าที่ ที่จะเป่าทุกข์ หรือตายแทนเรา
- เขาเป็นเพื่อนร่วมชาติ ร่วมศาสนากะเรา
- เขาก็ทำอะไรด้วยความคิดชั่วแล่น และผลุนผลันเหมือนเรา
- เขามีหน้าที่รับผิดชอบ ต่อครอบครัวของเขา มิใช่ของเรา
- เขามีสิทธิ ที่จะมีรสนิยม ตามพอใจของเขา
- เขามีสิทธิที่จะเลือก (แม้ศาสนา) ตามพอใจของเขา
- เขามีสิทธิที่จะใช้สมบัติสาธารณะ เท่ากันกับเรา
- เขามีสิทธิที่จะเป็นโรคประสาท หรือเป็นบ้าเท่ากับเรา
- เขามีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจจากเรา
- เขามีสิทธิที่จะได้รับอภัยจากเรา ตามควรแก่กรณี
- เขามีสิทธิที่จะเป็นสังคมนิยม หรือเสรีนิยมตามใจเขา
- เขามีสิทธิที่จะเห็นแก่ตัว จะเห็นแก่ผู้อื่น
- เขามีสิทธิแห่งมนุษยชน เท่ากันกับเราสำหรับจะอยู่ในโลก

***ถ้าคิดได้อย่างนี้จะไม่มีความขัดแย้งใดทั้งสิ้น
จริงไหมคะทุกท่าน***

แล้วพบกันใหม่ในโอกาสต่อไปนะคะ

สวัสดีค่ะ

เอกสารอ้างอิง

1. [Homepage on the Internet]. [cited 2010 Feb3]. Available from : <http://personality-project.org/revelle/publications/ids.html>
2. [Homepage on the Internet]. [cited 2010 Feb3]. Available from : http://www.novabizz.com/NovaAce/Personality/Human_Nature.htm
3. [Homepage on the Internet]. [cited 2010 Feb3]. Available from : <http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=8903>
4. กฤษณา ศักดิ์ศรี. **มนุษย์สัมพันธ์ เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น ; 2534.
5. นิภา นิธยาน. **การปรับตัวและบุคลิกภาพ: จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น ; 2530.
6. พุทธทาส. **บรมธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.ท.; 2525.

Review article

Nature and Need of Human

Saowaluk Seedaket

Sirindhorn College of Public Health
Khonkaen Province**Abstract**

Since people are different from each other and how and why they are different is still unclear, it is the subject of the study of Individual differences (IDs). Although the study about individual differences seems various, it is also to study about central tendency, how well a person can be described in terms of an overall within-person average. Perhaps, the most important questions of individual differences are whether people are more similar to themselves over time and across situations than they are to others, and whether the variation within a single person across time and situation is less than the variation between people. Relevant question is the similarity of people differs in their similarities to each other. Other frequent questions of whether particular groups (e.g., groupings by sex, culture, age, or ethnicity) which are more similar within than between groups are also questions of individual differences.⁽¹⁾

Keywords : Psychology; Individual differences